

KÖKSAL, Mustafa Âsım

(1913-1998)

Siyer çalışmalarıyla tanınan tarihçi.

Müellif: ASIM CÜNEYD KÖKSAL

Kayseri Develi'de doğdu. Babası Hâfız Mehmed Edip Efendi, annesi Döne Hanım'dır. Büyük dedelerine nispetle Pîr Velî oğulları diye bilinen bir aileye mensuptur. İlk öğrenimini Develi Merkez Numune Mektebi'nde tamamladı (1927). Kayseri Lisesi ve Erzurum Askerî Lisesi'nin giriş imtihanlarında başarılı olduysa da çeşitli imkânsızlıklar sebebiyle bu okullara devam edemedi. Bunun üzerine Develi Müftüsü İzzet Efendi'nin "mukaddimât-ı ulûm" derslerini takip etti. 1928'den Haziran 1930'a kadar Develi Ticaret ve Sanayi Odası'nda başkâtip olarak çalıştı.

Dinî ilimler sahasında yüksek tahsil yapmak için Mısır'a gitmek istediysede muvaffak olamadı. 1933'te Ankara'ya gitti. Aynı yıl Diyanet İşleri Başkanlığı'nın açtığı kâtiplik imtihanını kazandı. Emekli olduğu 1964 yılına kadar Diyanet İşleri Başkanlığı'nda Evrak Kitâbeti memurluğu, Tahsis memurluğu, Sicil şefliği, Yazı İşleri müdürlüğü, Yayın müdürlüğü, Hayrat Hademesi İşleri müdürlüğü, Zat İşleri müdür vekilliği, Müşâvere ve Dinî Eserleri İnceleme Kurulu üye başmuavinliği görevlerinde bulundu. Hamzavî Melâmî kutbu Seyyid Abdülkâdir-i Belhî'nin mensuplarından Fazlullah Rahîmî Efendi'den ders ve feyiz alan son dönem Kâdirî şeyhlerinden İskilipli İbrahim Ethem Gerçekoğlu'nun talebesi oldu. Uzun yıllar bu hocasının derslerine devam etti ve kendisinden icâzet aldı. 28 Kasım 1998'de Ankara'da vefat etti ve Bağlum Kabristanı'na defnedildi.

Safahât'tan etkilenerek 1927'den itibaren dinî manzumeler yazmaya başlayan M. Âsım Köksal daha sonra ilmî çalışmalara yönelmiştir. Çalışmalarının büyük bölümünü Hz. Peygamber dönemine ayırmış, anlatımda kısaltma yoluna gitmeyi uygun görmemiş, kaynaklarda kısa geçilmiş konuları ayrıntılı biçimde incelemeyi tercih etmiştir. Bu anlayışına uygun olarak yaptığı araştırmalar sonucunda ilk müslümanların Dârülerkam'a giriş tarihi, Hz. Ömer'in ve Amr b. Abese'nin müslüman oluş sırası gibi bazı konular

hakkında birçok kaynakta aktarılan bilgilerin doğru olmadığını ortaya koymuştur.

Eserleri. 1. *İslâm Tarihi-Hz. Muhammed (a.s.) ve İslâmiyet*. En önemli ve en hacimli eseridir. 1964 yılından itibaren üzerinde çalışmaya başladığı eseri bir cildi Mekke, bir cildi Medine devri olmak üzere iki cilt halinde yazıp ardından bunu genişletmeyi tasarlamış, ancak Mekke devrini yayımladıktan (Ankara 1966) sonra bu düşüncesinden vazgeçerek Medine dönemini Hz. Peygamber'in Medine'de kaldığı her bir yıl için bir cilt olmak üzere on bir cilt halinde kaleme almıştır (İstanbul 1980, 1981). *İslâm Tarihi*'nin 1983'te Pakistan'da açılan milletlerarası sîretü'n-nebî yarışmasında dünya birinciliğini kazanması eserin tanınması ve yaygınlaşmasında önemli rol oynamıştır. Köksal daha sonra Mekke devrini de altı cilt halinde neşretmiştir (İstanbul 1987). Hayatının son yıllarında bütün ciltleri gözden geçirerek sekiz cilt olarak yeniden kaleme almıştır. Bu eser, *İslâm Tarihi Peygamberler Peygamberi Hz. Muhammed Aleyhisselâm ve İslâmiyet* adıyla vefatından sonra yayımlanmıştır (İstanbul 1999). Hz. Peygamber dönemini ana kaynaklara dayanarak bütün ayrıntılarıyla ele alan ve Asr-ı saâdet'te İslâm'ın yayılış ve hukuk tarihini akıcı bir üslûpla anlatan bu eser Türkçe'deki en geniş siyer kitabıdır.

2. *Müsteşrik Caetani'nin Yazdığı İslâm Tarihi'ndeki İsnad ve İftiralara Reddiye* (Ankara 1961, 1986; İstanbul 1987). İtalyan şarkiyatçısı Leone Caetani'nin kaleme aldığı *Annali dell'Islam* adlı eserin Hüseyin Cahit Yalçın tarafından yapılan tercümesine (İstanbul 1924-1927) reddiyedir. 1955-1960 yılları arasında kaleme alınan eser Caetani'nin özellikle İslâm'da hadis ve isnad müessesesi, Ebû Hüreyre ve İbn Abbas gibi bazı sahâbilerin şahsiyeti, Kur'an'ın menşei, Hz. Peygamber'in şahsı ve İslâmiyet'in teşekkülündeki rolü gibi konularda iddia ve iftiralarına cevap vermektedir.

3. *Peygamberler Tarihi* (Ankara 1990). Hz. Âdem'den Hz. Peygamber'e kadar otuz beş peygamberin hayat ve mücadelesini anlatan bir kitaptır.

4. *İslâm Tarihi: Hazret-i Hüseyin ve Kerbelâ Fâciyası* (Ankara 1979).

5. *Peygamberimiz* (Ankara 1944, 1978; İstanbul 1999). Manzum bir eserdir.

Mustafa Âsım Köksal'ın diğer bazı çalışmaları da şunlardır: *Armağan* (Ankara 1939), *Peygamberler* (Ankara 1941; İstanbul 1999), *Ezanlar* (Ankara 1946), *Gençlere Din Kılavuzu* (Ankara 1946, 1950, 1952; İstanbul 1999), *Din Bilgisi I-II* (ilkokul dördüncü sınıflar için; Ankara 1949), *İslâm İlmihali* (Ankara 1954, 1957, 1977; İstanbul 1993), *Bir Amerikalının 23 Sorusuna Cevaplar* (Ankara 1956), *Tevbe* (Ankara 1958, 1966), *Hıristiyanlık Propagandası Münasebetiyle Açıklama* (Ankara 1963, 1982), *Dinî ve Ahlâkî Sohbetler* (İstanbul 1981; I-III, Ankara 1994), *Hak Âşığı, Büyük Mürşid Ahmed Kuddûsî (k.s)* (Bor-Niğde 1983), *İslâm'da İki Ana Kaynak Kitab ve Sünnet* (Ankara 1994; İstanbul 1999), *Pakistan Konferansları* (İstanbul 1999), *Abiret Yolculuğu ve Diğer Şiirler* (haz. A. Cüneyd Köksal, İstanbul 1999). Bunların dışında çeşitli dergilerde makaleleri ve henüz yayımlanmamış bazı çalışmaları bulunan M. Âsım Köksal, İsmail Ezherli ile beraber Muhammed Kâmil Hatte'nin *er-Risâletü'l-Muhammediyye* adlı eserini *Muhammed Aleyhisselâm'ın Peygamberliği* ismiyle Türkçe'ye çevirmiştir (Ankara 1967).

BİBLİYOGRAFYA

A. Cüneyd Köksal, *M. Âsım Köksal-Hayati ve Hatıraları*, İstanbul 2000.

Kâmil Şahin, "Mustafa Âsım Köksal: Hayati ve Eserleri", *Diyanet İlmî Dergi*, XXXV/2, Ankara 1999, s. 117-127.

Mahmut H. Şakiroğlu, "Caetani, Leone", *DİA*, VI, 544.

[Maddenin yazımında Köksal'ın ailesinde bulunan otobiyografisinden ve Diyanet İşleri Başkanlığı Arşivi'ndeki özlük dosyasından da faydalanılmıştır].

Bu madde TDV İslâm Ansiklopedisi'nin 2002 yılında Ankara'da basılan 26. cildinde, 235-236 numaralı sayfalarda yer almıştır.

İlişkili Maddeler